

Rancangan Klinik Jawi di Radio IKIMfm

KAEDAH
PEMBELAJARAN JAWI
Peringkat Asas

HAJI AZMAN BIN HAJI AHMAD
Pembimbing Klinik Jawi di Radio IKIMfm

Rancangan Klinik Jawi di Radio IKIMfm

KAEDAH
PEMBELAJARAN JAWI

Peringkat Asas

سَمَارَقْ
جَاوِي

SEMARAK JAWI

Rancangan Klinik Jawi di Radio IKIMfm

KAEDAH
PEMBELAJARAN JAWI

Peringkat Asas

HAJI AZMAN BIN HAJI AHMAD
Pembimbing Klinik Jawi di Radio IKIMfm

Perpustakaan Negara Malaysia
Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan
Kuala Lumpur
2015

Diterbitkan oleh :
Perpustakaan Negara Malaysia
No. 232, Jalan Tun Razak
50572 Kuala Lumpur
Tel : 03-2687 1700
Faks : 03-2692 4079
Laman Web : www.pnm.gov.my

Cetakan Pertama 2014
Cetakan Kedua 2015

Hak cipta terpelihara. Setiap bahagian daripada terbitan ini tidak boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau dipindahkan kepada bentuk lain, sama ada dengan cara elektronik, mekanik, gambar, rakaman dan sebagainya tanpa izin Perpustakaan Negara Malaysia terlebih dahulu.

Perpustakaan Negara Malaysia Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Azman Haji Ahmad,
KAEDAH PEMBELAJARAN JAWI : PERINGKAT ASAS / Haji Azman
bin Haji Ahmad.
Bibliography: pages 153
ISBN 978-967-931-260-7
1. Jawi alphabet--Problems, exercises, etc. I. Judul.
499.2311076

Dicetak di oleh :
Percetakan Mesbah Sdn. Bhd.
No. 11 Jalan Tun Perak 6
Taman Tun Perak
43200 Cheras Selangor
Tel: 03-9105 6473 Fax: 03-9105 6469
Email: p.mesbah@yahoo.com / p.mesbah2009@gmail.com

Kandungan

Prakata Ketua Pengarah PNM

Prakata Pengarah Pusat Media IKIM

Kata Pengantar

Nota Klinik Jawi

Siri 1	Mengenal Huruf Jawi	1
Siri Ke-2	Huruf Gubalan Melayu	4
Siri Ke-3	Mengenal Garis Duduk Huruf Jawi	7
Siri Ke-4	Mengenal Sifat-sifat Huruf Jawi	8
Siri Ke-5	Penyambungan/Perangkaian Huruf	11
Siri Ke-6	Kelompok Huruf	14
Siri Ke-7	Huruf Berumah	17
Siri Ke-8	Huruf Di Hujung Kata	19
Siri Ke-9	Mengenal Titik Huruf	21
Siri Ke-10	Mengenal Letak Titik dan Duduk Huruf	25
Siri Ke-11	Mengenal Tanda Baca	28
Siri Ke-12	Kaedah Penomboran	32
Siri Ke-13	Contoh-contoh Penomboran	35
Siri Ke-14	Perlambangan Bunyi Vokal	40
Siri Ke-15	Mengenal Suku Kata Terbuka	42
Siri Ke-16	Mengenal Suku Kata Tertutup	44
Siri Ke-17	Mengenal Vokal [e] Pepet	46
Siri Ke-18	Perlambangan Bunyi Diftong [au]	48
Siri Ke-19	Perlambangan Bunyi Diftong [ai] dan [oi]	50
Siri Ke-20	Perlambangan Bunyi Konsonan	53

Siri Ke-21	Konsonan [K]	56
Siri Ke-22	Sambungan Perlambangan Bunyi Konsonan	58
Siri Ke-23	Padanan Huruf Konsonan Bagi Mengeja Kata Serapan Inggeris	59
Siri Ke-24	Sambungan Padanan Huruf Konsonan Bagi Mengeja Kata Serapan	60
Siri Ke-25	Sambungan Mengeja Kata Serapan Inggeris	61
Siri Ke-26	Sambungan Mengeja Kata Serapan Inggeris	62
Siri Ke-27	Mengenal Kata Dasar	64
Siri Ke-28	Sambungan Mengenal Kata Dasar	65
Siri Ke-29	Mengenal Kaedah Ekasuku	67
Siri Ke-30	Mengenal Kaedah Dua Suku Kata	69
Siri Ke-31	Kaedah _e/wa_	71
Siri Ke-32	Kaedah a/a + KT12	73
Siri Ke-33	Sambungan Kaedah a/a + KT12	74
Siri Ke-34	Sambungan Kaedah a/a + KT12	76
Siri Ke-35	Sambungan Kaedah a/a + KT12	78
Siri Ke-36	Lampau Kaedah a/a + KT12	79
Siri Ke-37	Lampau Kaedah a/a + KT12	81
Siri Ke-38	Cara untuk Mengatur atau Menambah Format Jawi	82
Siri Ke-39	Jenis-jenis Ejaan	93
Siri Ke-40	Ejaan Lazim	94
Siri Ke-41	Hamzah Sisipan	97

Siri Ke-42	Ejaan Tradisi	99
Siri Ke-43	Sisipan Huruf Vokal	100
Siri Ke-44	Hukum <i>Derlung</i>	101
Siri Ke-45	Hukum <i>KafGa</i>	103
Siri Ke-46	Lampau Hukum <i>KafGa</i>	105
Siri Ke-47	Sambungan Lampau Hukum <i>KafGa</i>	106
Siri Ke-48	Hukum <i>Rama</i>	107
Siri Ke-49	Hukum Tiga Suku Kata dan Lebih	109
Siri Ke-50	Lampau Hukum Tiga Suku Kata dan Lebih	110
Siri Ke-51	Lampau Hukum Tiga Suku Kata dan Lebih	111
Siri Ke-52	Lampau Hukum Tiga Suku Kata dan Lebih	112
Siri Ke-53	Hukum A/HA	113
Siri Ke-54	Kata Jadian	115
Siri Ke-55	Mengenal Kata Homograf	117
Siri Ke-56	Sambungan Homograf	118
Siri Ke-57	Alif Pembeza	119
Siri Ke-58	Mengenal Kata Nama Terbitan	122
Siri Ke-59	Jenis Kata Imbuhan	123
Siri Ke-60	Sambungan Kata Imbuhan	126
Siri Ke-61	Imbuhan Akhiran	127
Siri Ke-62	Sambungan Kata Imbuhan	128
Siri Ke-63	Sambungan Imbuhan Akhiran	129
Siri Ke-64	Sambungan Imbuhan Akhiran	130
Siri Ke-65	Sambungan Imbuhan Akhiran	131
Siri Ke-66	Imbuhan Bagi Kata Dasar Akhiran Tertutup	133
Siri Ke-67	Imbuhan Akhiran "i"	135

Siri Ke-68	Awalan Serapan	137
Siri Ke-69	Sambungan Awalan Serapan	138
Siri Ke-70	Sambungan Awalan Serapan	139
Siri Ke-71	Rajah Ringkas Awalan Serapan	140
Siri Ke-72	Sambungan Kaedah Awalan	141
Siri Ke-73	Rajah Ringkas Awalan Serapan	142
Siri Ke-74	Gabungan Kata	144
Siri Ke-75	Sambungan Gabungan Kata	145
Siri Ke-76	Sambungan Gabungan Kata	146
Siri Ke-77	Kata Ganda	148
Siri Ke-78	Kata Ganda Sebahagian	149
Biodata		151
Bibliografi		153

Prakata Ketua Pengarah Perpustakaan Negara Malaysia

بسم الله الرحمن الرحيم

Segala puji dan syukur dipanjatkan hanya kepada yang Esa kerana dengan izin-Nya dapat saya merakamkan sepatah dua kata dalam buku 'Kaedah Pembelajaran Jawi Peringkat Asas' ini.

Perpustakaan Negara Malaysia selaku urus setia peringkat kebangsaan Pembudayaan Tulisan Jawi, giat menjalankan pelbagai program dan aktiviti berasaskan Jawi semenjak tahun 2006. Semua program dan aktiviti ini dijalankan dengan hasrat menyemarak dan menyuburkan semula tulisan Jawi di Malaysia. Justeru bagi merealisasikan hasrat tersebut, Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) telah menjalinkan kerjasama dengan Dewan Bahasa dan Pustaka (DBP) dengan mengadakan Bengkel Klinik Jawi mulai 2006 untuk kakitangan kerajaan dan orang awam.

Sambutan yang menggalakkan daripada masyarakat untuk mendalami dan mempelajari tulisan Jawi semasa Bengkel Klinik Jawi, mendorong PNM membawa Klinik Jawi ke radio memandangkan kaedah penyiaran lebih berkesan dalam menarik minat masyarakat mempelajari tulisan Jawi. Oleh yang demikian, PNM telah menjalinkan kerjasama dengan Radio Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIMfm) mulai 2 Jun 2012 dengan menyiarkan Rancangan Klinik Jawi di Radio IKIMfm yang bersiaran setiap Sabtu jam 10.00 pagi di bawah bimbingan Tuan Haji Azman bin Haji Ahmad.

Pegawai Perancang Bahasa daripada DBP. Selain bersiaran di Radio, PNM juga telah memuat naik nota-nota pembelajaran Jawi di laman sesawang PNM sebagai panduan kepada para pendengar radio.

Usaha berterusan PNM dalam menyebarkan tulisan Jawi dikembangkan lagi dengan menerbitkan nota-nota Klinik Jawi dalam bentuk penerbitan buku yang tersusun dan mudah diikuti. Jutaan terima kasih saya kepada Tuan Haji Azman Haji Ahmad, selaku pengarang buku atas usaha yang bersungguh-sungguh bersama PNM membimbing masyarakat mempelajari kaedah tulisan Jawi yang sukar didapati di pasaran. Moga usaha ini akan menjadi galakan kepada penerbit-penerbit buku mengambil langkah yang sama dalam membudaya dan memartabatkan tulisan Jawi di Malaysia.

HAJAH NAFISAH BT AHMAD

Ketua Pengarah

Perpustakaan Negara Malaysia

Prakata

Pengarah Pusat Media IKIM

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Sekalung ucapan tahniah kepada pihak Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) atas penerbitan buku 'Kaedah Pembelajaran Jawi Peringkat Asas'. Buku ini ditulis semula oleh Tuan Haji Azman bin Haji Ahmad selaku Pembimbing Rancangan Klinik Jawi yang telah ke udara di IKIMfm bersama penyampai IKIMfm, DeeJay Suffian Amrin selama enam musim, sejak 2 Jun 2012 hingga 30 November 2013.

Pihak PNM dengan kerjasama DBP telah mengambil langkah strategik dengan memilih penyiaran radio khususnya IKIMfm sebagai medium untuk menyemarakkan semula pembudayaan tulisan Jawi di Malaysia. Selaras dengan matlamat penubuhan IKIMfm iaitu 'Mendidik, Menghibur dan Memberi Maklumat', IKIMfm sentiasa berusaha menyiarkan program-program yang memenuhi matlamat ini.

Pada awalnya saya agak ragu-ragu dengan cadangan penerbitan rancangan ini, namun setelah rancangan ini bersiaran hampir dua tahun, ternyata ia amat menarik dan telah mampu meningkatkan pendengar IKIMfm setiap musim bersiaran. Kekuatan rancangan ini pada hemat saya terletak pada kepetahan dan pendekatan santai Tuan Haji Azman dan DeeJay Suffian.

Selain itu, penerbitan program Klinik Jawi di IKIMfm menyediakan ruang kepada masyarakat mengikuti sesi

pembelajaran Jawi secara tidak formal dan memberi pendedahan kepada masyarakat mengenai kaedah pembelajaran tulisan Jawi yang disempurnakan oleh DBP.

Siaran pertama program Klinik Jawi yang telah ke udara pada Sabtu, 2 Jun 2012 telah mendapat maklum balas positif daripada pendengar IKIMfm sepanjang enam musim penerbitannya kerana ia merupakan salah satu platform untuk mendidik masyarakat mengenali dan mempelajari tulisan Jawi secara santai.

Bagi pihak IKIMfm, saya menghargai usaha untuk menyebarkan kaedah pembelajaran Jawi oleh PNM dengan menerbitkan kembali siri pembelajaran menerusi buku ini dan seterusnya dapat dimanfaatkan oleh orang ramai untuk menyemai rasa cinta kepada penulisan dan pembacaan Jawi yang secara tidak langsung menjadikan mereka celik al-Quran.

Sekali lagi, ucapan tahniah kepada PNM, Kementerian Pelancongan dan Kebudayaan Malaysia, dan DBP atas usaha menjayakan program Klinik Jawi di IKIMfm. Tidak ketinggalan, pengendali rancangan Ustaz Haji Azman dan DeeJay Suffian Amrin.

Saya doakan melalui usaha ini masyarakat kita akan semakin celik Jawi dan sekali gus Celik al-Quran, insya-Allah.

DR. NIK ROSKIMAN BIN ABDUL SAMAD

Pengarah Pusat Media IKIM

Institut Kefahaman Islam Malaysia

Pendahuluan

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Manfaat media massa seperti televisyen, radio, surat khabar, majalah, laman sesawang dan sebagainya diakui dapat menyampaikan proses pengajaran pembelajaran Jawi secara lebih dekat kepada khalayak malah mampu merentas sempadan geografi.

Pembelajaran Jawi menerusi radio merupakan pengalaman baru bagi saya. Tanpa teks, tanpa grafik atau skrin malah hanya berbekalkan audio, sebenarnya memerlukan kreativiti yang tinggi untuk meningkatkan keberkesanan pembelajaran kepada masyarakat terutamanya para pendengar radio.

Syukur Alhamdulillah menerusi kerjasama pintar antara Perpustakaan Negara Malaysia (PNM) dengan Radio Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIMfm), pada 2 Jun 2013 Rancangan *Klinik Jawi* di Radio IKIMfm telah bersiaran pada setiap hari Sabtu, jam 10.00 pagi dengan dibantu oleh rakan belajar DeeJay Suffian bin Amrin, penyampai radio IKIMfm sendiri. Siaran ulangannya pula pada setiap hari Ahad jam 10.00 malam.

Dalam tempoh lima dekad negara kita merdeka, medium elektronik terutamanya televisyen, baik milik kerajaan mahupun swasta di negara ini sedikit sangat membantu menyemarakkan apatah lagi memperkukuhkan tulisan Jawi sebagai wahana

pembelajaran. Program pertama yang datang dari gedung rancangan RTM ialah Belajar Tulisan Jawi yang pernah bersiaran pada 1976-1977 di saluran satu dan dua RTM. Pada tahun 1995 barulah muncul sebuah lagi program lain iaitu Belajar Jawi. Itu pun setelah RTM mewujudkan Unit Agama dan Dakwah (UAD). Program Belajar Jawi hanya bertahan setahun sahaja. Kerjasama RTM - JAKIM diteruskan dengan mewujudkan program Pandai Jawi, yang disiarkan di TV1 oleh Muhammad @ Mukhtar Talib (Matlob) pada tahun 1996-1997. 14 tahun berikutnya barulah program pengajaran tulisan Jawi dibawa ke khalayak semula oleh TV9 di bawah syarikat swasta Media Prima.

Bagi saya, Rancangan Klinik Jawi di Radio IKIMfm mencatat sejarah penting dalam dunia penyiaran negara. Dalam tempoh yang terhad antara 15-30 minit bersiaran ke udara, meramukan tajuk yang mahu dibincang dengan latihan serta meraikan panggilan telefon daripada pendengar sedikit melelahkan. Oleh yang demikian, setiap kali bersiaran, nota-nota pembelajaran Klinik Jawi di muat naik ke laman sesawang PNM sebagai panduan kepada para pendengar radio. Selain menjadi rujukan kepada pendengar yang terlepas mengikut siarannya, nota-nota pembelajaran Klinik Jawi menjadi pusat sehati kepada khalayak untuk membuat rujukan dengan kadar capaian yang tinggi setiap bulan.

Tajuk yang disampaikan telah disusun menggunakan modul khusus menerusi Pedoman Ejaan Jawi yang Disempurnakan (PEJYD). Ramai yang tidak mengetahui bahawa sistem ejaan Jawi Za'ba tetap terus menjadi asas dan dasar kepada sistem ejaan Jawi terkini yang disempurnakan. Persepsi yang salah terhadap usaha-usaha pemodenan sistem ejaan Jawi ini dapat

dijelaskan dengan baik. Suatu yang lumrah apabila timbulnya perbezaan pendapat dalam kalangan segelintir pihak. Kadang-kadang pokok pangkalnya berpunca kerana kegagalan mereka memahami sistem ejaan Jawi itu sendiri.

Apa pun, ketika tulisan Jawi hari ini semakin terperosok, ranting-ranting kecil ini harus segera dicantas agar batangnya kelak tegap subur menopang ribut globalisasi dan daunnya hijau merimbun meneduhkan agama, bahasa, bangsa dan negara tercinta.

Semoga selepas ini peranan media massa terutamanya medium yang lebih luas capaiannya seperti televisyen boleh membantu menyemarakkan minat masyarakat Malaysia kepada tulisan Jawi.

HAJI AZMAN HAJI AHMAD

Pembimbing Klinik Jawi

2012 - 2013

Nota Klinik Jawi
Sencarak Jawi, Sencarak Jati Diri

SIRI 1

Mengenal Huruf Jawi

Huruf Arab

Menurut Khalil bin Ahmad¹ dan ulama nahu seperti Ibn al-Jazari, ada 28 huruf Arab. Berikut ialah kelompok huruf yang disusun mengikut bentuk huruf (hijaiyah) iaitu seperti yang berikut:

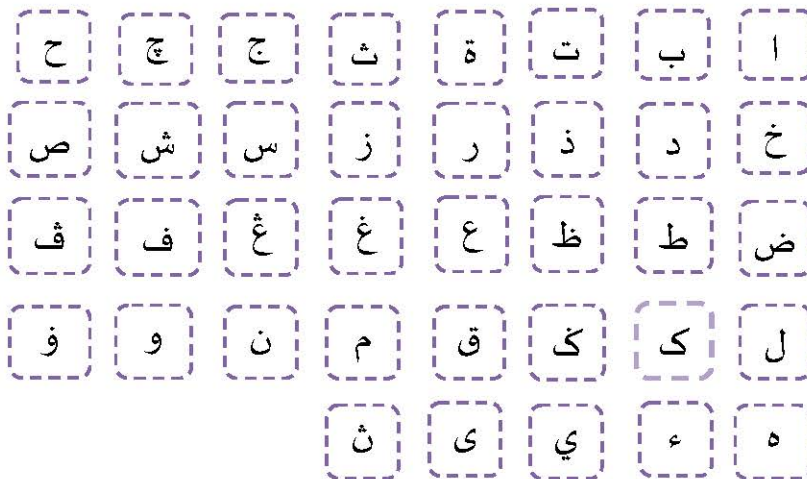
خ	ح	ج	ث	ت	ب	ء
ص	ش	س	ز	ر	ذ	د
ق	ف	غ	ع	ظ	ط	ض
ي	ه	و	ن	م	ل	ك

¹ Abu Abdurrahman, al-Khalil bin Ahmad al-Farahidi (718-791) atau lebih dikenali sebagai al-Farahidi, merupakan salah seorang pakar ilmu filologi dan leksikografi bahasa Arab. Beliau tokoh yang pertama menjumpai aturan prosodi, yang merupakan satu seni ciptaannya. Beliau meletakkan asas bahasa dalam bukunya "al-'Ain".

Perhatikan huruf hamzah dalam kelompok huruf Arab di atas. Hamzah merupakan huruf yang pertama dalam huruf hijaiyah jika disusun mengikut makhraj. Pada peringkat awal, huruf hamzah tidak mempunyai lambang tertentu sehinggalah al-Khalil bin Ahmad al-Farahidi meletakkan lambang kepala huruf ain disebabkan makhraj kedua-dua huruf berhampiran.

Huruf Jawi

Berasaskan Daftar Kata Bahasa Melayu Rumi – Sebutan – Jawi, Edisi Kedua, abjad Jawi dalam bentuk tunggal terdiri daripada 37 huruf seperti yang berikut:

Huruf Jawi Aturan Za'ba

Huruf Jawi yang disusun oleh Za'ba dalam bentuk tunggal terdiri daripada 33 huruf seperti yang berikut:

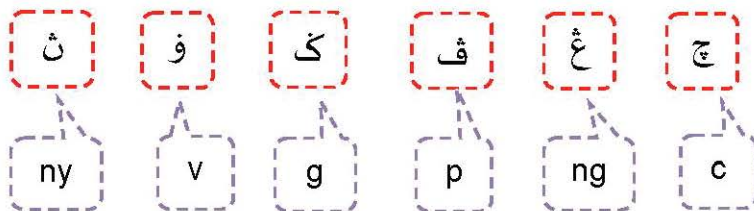
Selain jumlah bilangan huruf Jawinya yang berbeza, perhatikan juga bentuk huruf kaf dan ga yang berbeza bentuknya dengan huruf kaf dan ga pada hari ini. Bentuk asalnya seperti yang berikut:

SIRI KE-2

Huruf Gubalan Melayu

Ada enam huruf gubalan Melayu. Huruf ini dicipta bagi melambangkan bunyi konsonan Melayu jati dengan meminjam bentuk huruf Arab yang diubah suai tanda titiknya seperti yang berikut:

Perhatikan kedudukan susunan huruf gubalan Melayu di bawah supaya tidak tersalah meletakkan kedudukannya berasaskan bentuk huruf dan titik.

